

JUSTICE
JUSTITIE

SÉCURITÉ
VEILIGHEID

JANUARI 2018 | #12 |

WAAROM DE RISICO'S OP PARTNERGEWELD IN BELGIË EVALUEREN?

Anne LEMONNE en Valentine MAHIEU

Een uitgebreide versie van dit artikel zal binnenkort verschijnen in een speciale aflevering over partnergeweld in het tijdschrift "Champ pénal". Zie in dat verband: Lemonne Anne en Valentine Mahieu; "Introduction d'un outil d'évaluation des risques en matière de violence entre partenaires: enjeux et impacts" (nog te verschijnen).

CRIMINOLOGIE
20 JAAR
20 ANS

www.jsjv.be

PARTNERGEWELD

RISICOBEOORDELINGS- INSTRUMENTEN

PERCEPTIE DOOR DE PROFESSIONALS

WAAROM DE RISICO'S OP PARTNERGEWELD IN BELGIË EVALUEREN?

Personen die werken in de psycho-medisch-sociale sector, bij de politie of bij het gerecht worden regelmatig geconfronteerd met situaties waarin partnergeweld zich voordoet. De complexiteit van deze situaties maakt een evaluatie van de risico's op het geweld, maar ook de beheersing ervan moeilijk: is de relatie gekalmeerd, bestaat er een grote kans op recidive of is er zelfs sprake van een toename van geweld? Hoe kunnen we de risico's beheersen aangezien er dikwijls verschillende actoren bij de situatie betrokken zijn? Om de professionals te ondersteunen, werden instrumenten voor de evaluatie en het beheersen van de risico's ontwikkeld. Via de evaluatie van een lijst van criteria, hebben zij als doel om zicht te krijgen op de situatie. Deze gestandaardiseerde instrumenten kunnen zowel een grote dienst bewijzen, als hun doel mislopen. En, niets zou nadeliger zijn dan vertrouwen te stellen in inefficiënte instrumenten. Dat is de reden waarom het NICC getracht heeft het nut van deze instrumenten te preciseren door professionals te ondervragen over hun praktijken en de hulp die deze instrumenten hen daarbij bieden.

Anne LEMONNE is doctor in de criminologie, onderzoekster bij de Operationele Directie Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) en lid van het Centre de recherches criminologiques van de Université libre de Bruxelles (ULB). Haar expertise heeft betrekking op de verwachtingen van slachtoffers, het slachtofferbeleid en het herstelrecht. Thans doet ze onderzoek naar partnergeweld en seksueel geweld..

Valentine MAHIEU is onderzoekster bij de Operationele Directie Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC). Ze werkte mee aan verschillende onderzoeksprojecten op het gebied van jeugdrecht en slachtofferschap. Vanaf 2014 legt ze zich toe op een vierjarenproject dat gefinancierd wordt door de POD Wetenschapsbeleid (programma Brain.be) en dat over veranderingen, onder meer op het vlak van management, in gerechtelijke en politieke kringen handelt. Tegelijk is ze praktijkassistente aan de Ecole des sciences criminologiques van de ULB en werkt ze aan een doctoraatsthesis aan het Centre de recherches criminologiques van de Université libre de Bruxelles (ULB).

INLEIDING

De laatste jaren is er in België meer belangstelling voor instrumenten die de risico's op partnergeweld beoordelen, onder meer na de evolutie van het internationale¹ en nationale² normatieve kader. Dit kader vraagt de verschillende actoren en organisaties die geconfronteerd worden met deze vorm van geweld, om een risicobeoordeling uit te voeren, vooral om de slachtoffers te beschermen en een nultolerantie te hanteren. De wetenschappelijke literatuur verwijst al een dertigtal jaar naar dergelijke instrumenten, terwijl besluitvormingsinstanties (rechters, magistraten) en praktici in verschillende landen er al mee experimenteren (Côté 2001). In dat kader werd de beoordeling van de instrumenten door de praktici verschillende keren aangekaart, waarna ze qua ontwerp en doeleinden werden aangepast (cf. *infra*).

Tegen die achtergrond heeft het Belgisch Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, dat verantwoordelijk is voor de coördinatie van het nationaal actieplan ter bestrijding van partnergeweld en andere vormen van huiselijk geweld in België, in 2013 een onderzoek laten uitvoeren. Dit onderzoek beoogde om de mogelijkheden tot invoering van dergelijk instrument voor de risicobeoordeling van partnergeweld, bestemd voor professionals die met deze praktijken in contact komen, te evalueren.

Het onderzoeksproject werd aanvankelijk opgezet door de groep "Preventie en Aanpak van Conflicten en Geweld" van het Instituut Thomas More Kempen en de KULeuven (Mahieu 2014; Matkoski and Groenen 2014) en verliep in drie fasen: in de eerste fase moest de groep "Preventie en Aanpak van Conflicten en Geweld" een systematisch overzicht opstellen van de literatuur over de instrumenten voor de beoordeling van de risico's

1 Onder meer artikel 51 van het "Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld", goedgekeurd door de Raad van Europa in 2011. Het verklarend verslag van het Verdrag vermeldt onder meer de verplichting voor al dan niet politionele bevoegde overheden om de risico's te beoordelen en een "plan voor het risicobeheer voor het slachtoffer geval per geval volgens een gestandaardiseerde procedure in het kader van coöperatie en coördinatie van diensten" te ontwerpen (zie: www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention.../12_Steps_fr.pdf).

2 Bijvoorbeeld de wetgeving inzake verwijdering uit de woning van de pleger van huiselijk geweld en de wijziging van de wetgeving op het beroepsgeheim die in 2013 van kracht is geworden. Volgens de wet betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld "kan de Procureur des Konings, indien uit feiten of omstandigheden blijkt dat de aanwezigheid van een meerderjarige persoon in de verblijfplaats een ernstig en onmiddellijk gevaar oplevert voor de veiligheid van één of meer personen die dezelfde verblijfplaats betrekken, ten aanzien van deze persoon een huisverbod bevelen" (Wet van 15 mei 2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld, *Belgisch Staatsblad*, 1 oktober 2012). De wetgeving op het beroepsgeheim werd ook gewijzigd om een betere bescherming van de slachtoffers van huiselijk geweld te waarborgen. De wet voorziet in een nieuw geval waarin het beroepsgeheim mag worden doorbroken, namelijk wanneer er een "ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit" alsook wanneer men beschikt over "aanwijzingen van een gewichtig en reëel gevaar" ten aanzien van zeer kwetsbare personen, waaronder de slachtoffers van partnergeweld (nieuw artikel 458bis van het Strafwetboek, ingevoegd bij de wet van 30 november 2011, *Belgisch Staatsblad*, 20 januari 2012 en toevoeging, *Belgisch Staatsblad*, 20 februari 2012). De Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid van het ministerie van Justitie stelde al in 2012 de vraag "wie de risico's beoordeelt en op welke basis" (Leclercq 2012).

op partnergeweld. In de tweede fase, die door die groep werd uitgevoerd voor het Nederlandstalige landsdeel en door het NICC voor het Franstalige landsdeel, werden de behoeften en vragen van de professionals inzake risicobeoordeling geïnventariseerd. In de derde en laatste fase werden voorstellen voor risicobeoordelingsinstrumenten geformuleerd die tegemoetkomen aan de geïnventariseerde vragen en behoeften. In dit artikel bespreken we niet alle resultaten van het onderzoek. We zullen meer bepaald focussen op de conclusies van de rondetafelgesprekken die het NICC heeft georganiseerd voor het Franstalige landsdeel³. Tijdens die gesprekken kregen de deelnemers vragen over hun praktijken en percepties van de beperkingen en voordelen van bepaalde risicobeoordelingsinstrumenten die tijdens de eerste fase werden geselecteerd (Mahieu 2014). Eerst geven we een korte uiteenzetting over de onderzoeksmethode in deze fase van het onderzoek en vervolgens lichten we de belangrijkste vaststellingen toe.

ENKELE WOORDEN OVER DE METHODOLOGIE VAN DE RONDETAFLGESPREKKEN

Er werden zes rondetafelgesprekken van telkens een dag georganiseerd met professionals van de politie, het gerecht en de psychomedischsociale sector (twee tafels per sector) om de behoeften en vragen van de professionals die al een zekere ervaring op dit gebied hebben, te verzamelen en te inventariseren. De diversiteit van de deelnemers was één van de essentiële selectiecriteria: het ging om de geografische spreiding (diversiteit van de vertegenwoordigde provincies en arrondissementen) en het profiel van de deelnemers (diversiteit van de opleidingen en opdrachten in eenzelfde sector). Politieagenten, magistraten, maatschappelijk werkers en klinici werden bijgevolg om hun mening gevraagd⁴. In totaal namen zevenendertig personen deel aan de rondetafelgesprekken.

Elk rondetafelgesprek nam een dag in beslag. De voormiddag werd gewijd aan een presentatie van de algemene doelstellingen van het onderzoek en de rondetafelgesprekken, alsook aan de ervaringen en praktijken op het vlak van de risicobeoordeling. De namiddag werd gewijd aan een bespreking van de twee risicobeoordelingsinstrumenten die geselecteerd waren door het hoofdonderzoeksteam en voor commentaar voorgelegd werden aan de deelnemers van de rondetafelgesprekken. Het eerste geselecteer-

³ Deze fase van het onderzoek werd uitgevoerd van januari tot april 2014.

⁴ Er werden aldus politiemensen en burgers geselecteerd die bij de Federale of lokale politie werken in het kader van bijstand aan de slachtoffers of nog, voor het gerecht, parketmagistraten, onderzoeksmagistraten, zittende magistraten en maatschappelijke werkers die slachtoffers begeleiden of opvangen bij de rechtbanken en gerechtshoven. Er werden eveneens twee rondetafelgesprekken gehouden met de psychomedisch-sociale sector bestaande uit de diensten die zich zowel richten tot de plegers als de slachtoffers van partnergeweld (verenigingen voor bijstand aan de plegers van huishoudelijk geweld, vluchthuizen voor mishandelde vrouwen, opvanghuizen, diensten voor sociale bijstand aan de rechtsonderhorigen, diensten voor slachtofferhulp, artsen,...).

de instrument⁵ dat aan de deelnemers werd voorgesteld, was ODARA, dat werd ontwikkeld door Hilton et al (2004). Dit instrument evalueert de risico's op partnergeweld en bestaat uit een lijst van dertien items die op empirische basis werden geselecteerd wegens hun voorspellende waarde inzake recidive van partnergeweld⁶. Aan elk item wordt een score van nul of één toegekend, die overeenkomt met de antwoorden “neen” of “ja”. Men krijgt aldus een totaalscore die overeenkomt met een “risiconiveau” op dertien. ODARA wordt op basis van dossierinformatie ingevuld (Hilton et al. 2004) en is bestemd voor politieagenten die snel een beslissing moeten nemen volgens een risicoprofiel van de geweldpleger (Williams 2012). Het gaat om een instrument dat valt onder het “actuariële” model voor risicobeoordeling (cf. *infra*).

B-SAFER is eveneens een instrument voor de beoordeling van de risico's op huiselijk geweld. Het is ontwikkeld door het *British Columbia Institute Against Family Violence* in samenwerking met P. Randall Kropp, Ph.D., Stephen D. Hart, Ph.D., Henrik Belfrage, Ph.D. en het Canadees ministerie van Justitie. Het instrument op zich bestaat uit een lijst van tien risicofactoren. De eerste vijf factoren hebben betrekking op de voorgeschiedenis van huiselijk geweld gepleegd door de agressor, terwijl de laatste vijf betrekking hebben op zijn (persoonlijke) problemen met psychologische aanpassing en (interpersoonlijke) problemen met sociale aanpassing⁷. In tegenstelling tot ODARA, baseert BSAFER zich niet enkel op het dossier, maar het omvat eveneens een gespreksgids die een klinische evaluatie vereist. Het gaat dus om een instrument dat meer aanleunt bij het model van “een gestructureerde professionele beoordeling” (cf. *infra*). Het instrument streeft verschillende doelstellingen na: het dient niet alleen om de risico's te beoordelen, maar ook om de professionals in staat stellen de noodzakelijke gegevens te verzamelen om de slachtoffers te helpen en toekomstig of ernstiger partnergeweld te voorkomen. Het instrument is dus bestemd voor de professionals om het risico op partnergeweld te beoordelen, maar ook om het beter te beheersen.

Deze twee types instrumenten verwijzen dus naar de twee grote modellen die naar voren zijn gekomen uit het recente onderzoek naar de risicobeoordelingsinstrumenten. Het eerste zogenaamde “actuariële” model strekt ertoe

5 De twee instrumenten werden geselecteerd door het team van het Instituut Thomas More op basis van verschillende criteria die zowel wetenschappelijk, technisch als pragmatisch waren.

6 1) Vorige huiselijke incidenten/geweld; 2) vorige incidenten/geweld in een andere omgeving dan de huiselijke omgeving (geregistreerd door politie/justitie); 3) vrijheidsberovende straf (minstens 30 dagen); 4) nietnaleving van een voorwaarde (voor de voorwaardelijke vrijlating); 5) dreiging om iemand tijdens een incident te verwonden of te doden; 6) belemmert de vrijheid van de partner tijdens het incident; 7) het slachtoffer vreest toekomstig geweld; 8) twee of meer kinderen; 9) het slachtoffer heeft een kind van een vorige partner; 10) geweld tegen anderen; 11) problematisch gebruik/misbruik van substanties; 12) mishandeling tijdens de zwangerschap van slachtoffer; 13) het slachtoffer heeft weinig toegang tot ondersteuning.

7 Het instrument omvat de volgende items: 1) gewelddaden; 2) dreigingen of ideeën van geweld; 3) intensivering van het geweld; 4) overtredingen van de bevelen van de rechtbanken; 5) gewelddadig gedrag; 6) algemene criminaliteit; 7) problemen in de intieme relatie; 8) professionele problemen; 9) drugsverslaving; 10) mentale gezondheidsproblemen.

de risico's op gewelddadig gedrag te voorspellen, maar tracht niet te begrijpen vanwaar de verschillende criteria komen. Het is enkel gebaseerd op een statistische waarschijnlijkheid. Het tweede model, dat van een "gestructureerde professionele beoordeling", beperkt zich niet tot een beoordeling van het risico, maar tracht ook het risico te beheersen. Met de instrumenten die onder dit laatste model vallen, kan de evaluator een totaalscore berekenen door de scores op elk item op te tellen, maar ze beperken de evaluatie niet tot die score, aangezien het "relatieve gewicht van diverse items eveneens wordt meegerekend in de eindbeoordeling", wat tevens een klinische evaluatie vereist. Dat impliceert dat men rekening houdt met statische, dynamische en contextuele aanwijzingen. Bovendien gaan de instrumenten ervan uit dat men zich baseert op verschillende informatiebronnen, die zowel nuttig zijn voor de behandeling van de geweldpleger als voor de veiligheid van de slachtoffers.

PERCEPTIE DOOR DE PRACTICI VAN DE RISICOBEOORDELINGSINSTRUMENTEN GESELECTEERD DOOR HET ONDERZOEKSTEAM DAT HET PROJECT HEEFT OPGEZET

De rondetafelgesprekken leidden tot interessante uitwisselingen over de besproken instrumenten en vestigden tevens de aandacht op de bestaande praktijken van de actoren op het gebied van risicobeoordeling.

Uit de uitwisselingen met de practici komt een eerste vaststelling naar voren: ook al herkennen ze makkelijk een deel van de items waarvan de instrumenten gebruikmaken⁸, toch kent de overgrote meerderheid de door het onderzoeksteam gekozen risicobeoordelingsinstrumenten niet.

De professionals stellen eveneens het nut en de relevantie van bepaalde items ter discussie. Afgezien van het feit dat sommige items als absurd worden beschouwd (dat is meer bepaald het geval voor het item van ODARA "twee of meer kinderen hebben"), wordt in alle rondetafelgesprekken zonder uitzondering het gebrek aan weging tussen de verschillende items als een zeer zwak punt aangestipt. Volgens de professionals leggen ze niet allemaal hetzelfde gewicht in de weegschaal en moeten ze worden beschouwd in een geheel, in een context die eigen is aan elke situatie. De deelnemers benadrukken dus het belang van een meer genuanceerde, contextuele en dynamische benadering van de beoordeling. Ze dringen eveneens aan op een onderscheid tussen de verschillende vormen van

⁸ Sommige items zijn trouwens elementen waarmee ze al rekening houden bij de opvang/interventie. De circulaire die een leidraad zijn voor het ingrijpen van de professionals van het strafrecht (politie en gerechtelijke autoriteiten), vermelden al sommige van die items (cf. *infra*).

⁹ Alle deelnemers vinden de items bijvoorbeeld onvoldoende om situaties van partnergeweld te beoordelen, in die zin dat ze bepaalde fundamentele aspecten zoals het onderscheid tussen "partnergeweld" en "partnerconflict", de contextuele elementen, de ernst van het geweld, de diversiteit van de vormen van geweld, de psychologische en medische aspecten, enz. verhullen.

geweld, die gedifferentieerde reacties vereisen⁹. Tot slot uiten de deelnemers zware kritiek op de berekening van een score, zoals bij het instrument ODARA gebeurt.

De practici vestigen vervolgens de aandacht op bepaalde problemen die zich voordoen bij het gebruik van dergelijke instrumenten en in het bijzonder van het actuariële instrument. Ten eerste wijzen ze op het potentieel restrictieve karakter van een dergelijk instrument, want dat kan leiden tot een te “statische” beoordeling van de geweldsituaties tussen partners. Ze waarschuwen onder meer voor het gebruik ervan op een bepaald tijdstip, want dan zou men de situatie enkel op een bepaald ogenblik beoordelen en geen rekening houden met de complexiteit en dynamiek van de echtelijke relatie. Ten tweede vrezen ze dat dergelijke instrumenten leiden tot een vorm van deresponsabilisering van de gebruikers door de “eenvoudige” en “geruststellende” aspecten. Tot slot wijzen ze erop dat de “menselijke” dimensie van de evaluatie en opvang niet genoeg aandacht krijgt. De deelnemers benadrukken dus dikwijls het belang van de professionele deskundigheid en de “feeling” die men krijgt na ontmoetingen met de protagonisten van partnergeweld. Het intieme karakter van de situaties wordt bovendien vaak aangehaald om het belang van de menselijke dimensie van de evaluatie en opvang te onderstrepen. Die elementen stoken met de conclusies van verschillende internationale studies over louter actuariële instrumenten. Volgens sommige onderzoekers zijn de instrumenten die uit die benadering voortkomen (Campbell 1995; Grann and Wedin 2002; McFarlane et al. 2002; Hilton and Harris 2005) bruikbaar, maar volgens andere onderzoekers lijken ze objectief en nauwkeurig, maar vertonen ze in feite een vrij zwakke correlatie met het zich voordoen van geweldsituaties (Kropp 2004). Ze hangen tevens af van statistische benaderingen, vooral wanneer ze worden vergeleken met nieuwe types bevolkingsgroepen, zoals die met een verschillende culturele origine (Kropp 2004; Messing et al. 2013). Het onderzoek toont weliswaar aan dat de risicofactoren vergelijkbaar zijn voor de verschillende vormen van partnergeweld, maar het relatieve belang ervan kan bovendien variëren volgens de situaties. Er bestaan ook heel wat controverses over de manier waarop die verschillende risicofactoren moeten worden gecombineerd om tot een beoordeling te komen (Kropp 2004). Tot slot houden de actuariële methodes geen rekening met de context waarin het risico wordt beoordeeld, en hebben ze geen aandacht voor de evolutie van de situatie. De actuariële methodes worden dus vaak ervaren als “te mechanisch en te algoritmisch” (Grove and Meehl 1996, 293), “ontmenselijkend” (Heilburn et al. 2000, 40), onvolledig en van weinig praktisch nut. De onderzoeken tonen immers aan dat de interveniërende partijen niet geneigd zijn om methodes te gebruiken die geen beroep doen op de professionele beoordeling (Bennett-Cattaneo and Chapman 2011; Kropp 2004; Roehl and Roehl 2000). Het gaat om voorspellende instrumenten en niet om instrumenten die aangepast zijn aan het beheersen van de geweldsituaties. Ze hebben dan weinig nut, aangezien het de bedoeling is om een wijze van interventie uit te stippelen (Kropp 2004; Northcott n.g.).

De professionals wijzen desondanks op een aantal voordelen van het gebruik van de beoordelingsinstrumenten: de mogelijkheid om een gemeenschappelijke taal tot stand te brengen tussen de praktijkwerkers uit verschillende sectoren en het wederzijdse begrip te verbeteren; het belang om de evaluaties ; de opleiding of de bewustwording van eenieder ; het idee van een “checklist” van criteria of elementen die men voor ogen moet houden bij de beoordeling van de situatie, wat zeer nuttig is voor de professionals die minder gespecialiseerd zijn in de problematiek van partnergeweld. Die voordelen sluiten aan bij de voordelen die vaak worden toegeschreven aan het model van de “gestructureerde professionele beoordeling” en de mogelijkheid van een dialoog tussen de verschillende praktijkwerkers wordt onderstreept. De literatuur laat immers verstaan dat elke evaluator, in het kader van dat model, de beoordeling uitvoert volgens richtlijnen, een “geheugensteuntje” dat verwijst naar zijn theoretische, klinische en empirische kennis van partnergeweld. Die richtlijnen wijzen dan op een minimum aan risicofactoren waarmee de evaluator in elk geval rekening moet houden. De methode van de gestructureerde professionele beoordeling legt echter geen enkele beperking op om risicofactoren te integreren, te wegen of te combineren. Ze bevindt zich dus op het kruispunt van de nietgestructureerde klinische benadering waaraan ze een zekere “nauwgezetheid” biedt, en de actuariële benadering ten opzichte waarvan ze soepeler is; “halverwege tussen een kwantitatieve en kwalitatieve aanpak” (Côté 2001, 35). De gestructureerde professionele beoordeling ontslaat de evaluator immers niet van zijn verantwoordelijkheid en heft zijn beoordelingsbevoegdheid niet op, maar tracht de inhoud en transparantie van zijn beoordeling te verbeteren. Anderzijds betreft het niet enkel een methode voor risicobeoordeling, maar ook een methode voor het “risicobeheersing” : de methode wordt geacht bij te dragen tot een adequate interventie (Côté 2001; Kropp 2004; Northcott n.g.).

Het wekt geen verbazing dat de practici de voorkeur geven aan een risicobeoordelingsinstrument dat rekening houdt met statische, dynamische en contextuele factoren en ertoe strekt het toekomstige geweld tussen partners beter te beheersen en te voorkomen. De instrumenten die de actoren vandaag al gebruiken, vertonen effectief deze kenmerken. De beoordeling van de risico’s op partnergeweld maakt immers al op min of meer formele wijze deel uit van de dagelijkse bekommernissen en praktijken van de deelnemers. De gemeenschappelijke omzendbrief COL 4/2006 van 1 maart 2006 van de minister van Justitie en van het College van de Procureursgeneraal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld¹⁰ bepaalt onder meer dat als de situatie bepaalde vooraf vastgestelde kenmerken vertoont die moeten worden beschouwd als signalen die op een zeker risico wijzen, de politiediensten contact moeten opnemen met

de parketmagistraat van dienst. Die signalen hebben vooral betrekking op het gevaar dat het slachtoffer loopt¹¹. In dat verband werd de omzendbrief beschouwd als een “vorm van identificatie van risicofactoren en evaluatie ervan” (Leclercq 2012, 10). Afgezien van de manier waarop de politie en het gerecht de omzendbrief COL 4/2006 gebruiken, wijst het onderzoek er eveneens op dat de psychosociale sector in Franstalig België zich al lang baseert op een vorm van intersectorale samenwerking, die in Quebec is uitgewerkt. De practici in België hebben hun analyserooster van de mechanismen inzake partnergeweld ingevoerd, namelijk “het Processus de Domination Conjugale (PDC)”. Volgens de ontwerpers van dat model “moeten de practici, om de veiligheid van de slachtoffers te beoordelen, rekening houden met de controlestrategieën van de dominerende partner, de beschermingsstrategieën van het slachtoffer, de positionering van het sociale netwerk en de impact van al die elementen op de dynamiek van het partnergeweld” (Tremblay et al. 2004, 6). Elke sector maakt op verschillende wijze gebruik van zijn huidige evaluatiemiddelen, maar het dynamische PDCmodel maakt blijkbaar deel uit van eenieders middelen. Tijdens de rondetafelgesprekken werd onbetwistbaar een voorkeur geuit voor instrumenten die gericht zijn op een “gestructureerde professionele beoordeling” voor de uitwisseling van informatie en voor in overleg genomen beslissingen. Er werd tot slot op gewezen dat de doelstellingen die oorspronkelijk werden nagestreefd met de invoering van een dergelijk instrument door de politiek, zowel op internationaal vlak als in België, erin bestaan bij te dragen tot het “doorbreken van de geweldscyclus”. Het moest zowel gaan om de melding van verschillende vooraf bepaalde risicofactoren, de beoordeling ervan om het risiconiveau vast te stellen en, tot slot, het risico beheersen, namelijk wat men moet doen met de vastgestelde gevallen (Leclercq 2012). Tot slot leggen de professionals sterk de nadruk op het belang van netwerken en op de noodzaak om de rol van het strafrecht bij het omgaan met situaties van partnergeweld te beperken (enkel de functie van terechtwijzing wordt echt gewaardeerd door de deelnemers van alle rondetafelgesprekken).

11 De in de omzendbrief aangehaalde signalen zijn: “het slachtoffer vertoont sporen van slagen of klacht over seksueel geweld; er heerst een klimaat van geweld of dreigingen zodat het slachtoffer terecht kan vrezen dat het (opnieuw) het slachtoffer van geweld wordt, vooral wanneer het slachtoffer sociaal geïsoleerd is of zijn bewegingsvrijheid beperkt is; de psychologische toestand van het slachtoffer lijkt sterk verslechterd; de kinderen van het koppel of van één van de partners lijken in gevaar; de verhoging van de frequentie of de intensiteit van de crisissen in het koppel tijdens de afgelopen maanden; de elementen die de risico's vergroten zoals een zwangerschap of een burgerlijke echtscheidingsprocedure”. De parketmagistraten worden vervolgens geacht alle geweldsituaties binnen het koppel te evalueren die hun worden voorgesteld aan de hand van eveneens bepaalde criteria, die eventueel echter vatbaar zijn voor lokale aanpassingen (Berteloot et al., 2009). Volgens die evaluatie zou de magistraat een beslissing in het dossier nemen. Elke geweldsituatie binnen het koppel wordt aldus geëvalueerd op basis van de volgende criteria: de ernst van het geweld en de fysieke of psychologische gevolgen; de herhaling van de klachten; het bestaan van gerechtelijke antecedenten van geweld binnen het koppel of andere; het bestaan van elementen die wijzen op een (wil van) dominantie van de dader op het slachtoffer; de staat van zwakheid of onderworpenheid van het slachtoffer ten opzichte van de dader; het gevaar waarin het slachtoffer of zijn kind(eren) zich bevindt.

CONCLUSIE

Uit het onderzoek over de risicobeoordelingsinstrumenten blijkt dat de professionals van de verschillende sectoren (politie, gerecht, psychomedischsociale sector) die betrokken zijn bij de problematiek van het partnergeweld in Franstalig België, sterk benadrukken dat men bij elke beoordeling rekening moet houden met het specifieke, dynamische en contextuele karakter van elke situatie. De professionals stellen de noodzaak niet ter discussie om vooral ten behoeve van de eerstelijnsactoren instrumenten ter ondersteuning van de beoordeling in te voeren. Ze beschouwen die instrumenten evenwel meer als een “geheugensteuntje”, dat de aandacht van de praktijkwerker focust op belangrijke aspecten van de risicobeoordeling. Ze beschouwen de instrumenten vooral als een leidraad bij de interventie en niet als een instrument dat het risico voorspelt. Tot slot onderstrepen de deelnemers de complexiteit en diversiteit van de situaties van partnergeweld, alsook de noodzaak om daarmee rekening te houden bij de beoordeling, doorverwijzing of beslissing. Volgens hen vereist dat een zekere flexibiliteit en een diversifiëring van de evaluaties en interventies.

Rekening houdend met die vaststellingen, gecombineerd met de conclusies van de rondetafelgesprekken in Vlaanderen, leidt de raadpleging van de professionals van de sector dus niet tot de invoering van een van de twee instrumenten die na analyse van de literatuur werden geselecteerd: om het onderzoek af te ronden, werd immers een nieuw instrument voor het beheer van de risico's op partnergeweld uitgewerkt door de groep Preventie en Aanpak van Conflicten en Geweld van het Instituut Thomas More Kempen en de KULeuven. Het voorgestelde instrument is online beschikbaar en bestemd voor professionals die van ver of nabij geconfronteerd worden met een specifiek geval van partnergeweld. Het biedt hun de mogelijkheid om dat geval te “managen” via een gemeenschappelijke definitie van de aanpak. Het instrument heeft de vorm van een geheugensteuntje dat de professionals vraagt om rekening te houden met verschillende dimensies: de sociaal-demografische kenmerken van de geweldpleger en het slachtoffer, de individuele risicofactoren, maar ook de interactionele factoren, de kenmerken van het geweld, de ondersteuning op sociaal en professioneel vlak. Het gaat evenwel om een gemeenschappelijke basis van nietexclusieve evaluatiecriteria, aangezien elke professional het instrument kan aanpassen volgens zijn eigen inzichten of knowhow. Elke professional wordt tevens verzocht om gebruik te maken van verschillende informatiebronnen (pleger, slachtoffer, dossier, gesprek...). Het instrument wordt thans in België verspreid en zou geëvalueerd moeten worden (Matkoski et al. 2015).

specialiseerde of gespecialiseerde actoren) opleveren? Hoe zullen ze het aanwenden? Op welke bronnen zullen ze zich baseren om hun uiteindelijke beslissingen ten opzichte van de plegers en slachtoffers van partnergeweld te nemen? Zal het gebruik van het instrument leiden tot meer bestraffende beslissingen of tot meer sociale beslissingen? Zal het aantal interventies voor alle gevallen toenemen, ongeacht of ze al dan niet als ernstig worden beschouwd? In hoeverre zal, tot slot, de invoering van het risicobeoordelingsinstrument (en van de interventies waartoe het eventueel aanleiding zal geven) een impact zal hebben op de prevalentie van partnergeweld?¹² De impact van het instrument zou volgens ons in de toekomst moeten worden geëvalueerd in het licht van die vragen.

¹² Die soorten vragen worden al behandeld in andere studies over bestaande specifieke instrumenten. Zie in dat verband, Storey et al. (2014) over de evaluatie van het gebruik van BSAfer door politieofficieren.

BIBLIOGRAFIE

- Bennett-Cattaneo, Lauren, and Aliya Chapman.** 2011. "Risk Assessment With Victims of Intimate Partner Violence : Investigating the Gap Between Research and Practice". *Violence Against Women* 17-10: 1286-1298.
- Berthelot, Karel., Sivri, Salih, Defour, Marie-Eve and Freddy Gazan (promoteur).** 2009. « Evaluation de la circulaire commune Col 4/06 du Ministre de la justice et du Collège des Procureurs généraux relative à la politique criminelle en matière de violence dans le couple. Rapport de synthèse. » Brussel : Ministerie van Justitie/Dienst voor Strafrechtelijk Beleid.
- Campbell, Jacquelyn.** 1995. "Prediction of homicide of and by battered women." In *Assessing the risk of dangerousness : Potential for further violence of sexual offenders, battered and child abusers*, edited by Jacquelyn Campbell, 93-113. Newbury Park: Sage.
- Côté, Gilles.** 2001. "Les instruments d'évaluation du risque de comportements violents: mise en perspective critique." *Criminologie* 34.1 : 31-46.
- Grann, Martin, and Ingela Wedin.** 2002. "Risk factors for recidivism among spousal assault and spousal homicide offenders." *Psychology, Crime and Law* 8-1: 5-23.
- William, Grove, and Paul Meehl.** 1996. "Comparative efficiency of informal (subjective, impressionistic) and formal (mechanical, algorithmic) prediction procedure : The clinicalstatistical controversy." *Psychology, Public Policy and Law* 2: 293-323.
- Harris G.T., E., Lang Carol, Cormier C. and Lines.** 2004. "A brief actuarial assessment for the prediction of wife assault recidivism: the Ontario domestic assault risk assessment", *Psychol Assess.* 6-3: 267-75.
- Heilburn, Kirk, O'Neill, Mélanie L., Strohmman, Lisa K., Bowman, Quinten, and Judith Philipson.** 2000. "Expert approaches to communicating violence risk." *Law and Human Behaviour* 24: 137-148.
- Hilton, Zoé, and Grant T. Harris.** 2005. "Predicting Wife Assault. A Critical Review and Implications for Policy and Practice." *Trauma, Violence & Abuse* 6-1: 3-23.
- Kropp, Randall P.** 2004. "Some Questions Regarding Spousal Assault Risk Assessment." *Violence against Women* 10-6: 676-697.
- McFarlane, Judith, Soeken, Karen, Campbell, Jacquelyn, Parker, Barbara, Reel, Sally, and Concepcion Silva.** 1998. "Severity of abuse to pregnant women and associated gun access of the perpetrator." *Public Health Nursing* 15: 201-206.
- Leclerq, Isabelle.** 2012. "Quels intervenants impliquer dans chaque étape du processus de gestion des risques de réitération, de gravité et de létalité en matière de violences conjugales?" Mémoire de stage. Dienst voor Strafrechtelijk Beleid. Brussel.

Mahieu, Valentine. 2014. "Projet de recherche portant sur le développement d'un outil d'aide à la décision en matière de violences entre partenaires." Promoteurs: Lemonne, Anne, en Charlotte Vanneste. Project in samenwerking met het team van het Instituut Thomas More Kempen. Brussel : Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie/Operationele Directie. Collectie rapporten en onderzoeksnota's.

Matkoski, Sarah, and Anne Groenen. 2014. *Partnergeweld. Screening en risicotaxatie.* Antwerpen/Apeldoorn: Maklu.

Matkoski, Sarah, Groenen, Anne, and Anke Van Vossolle. 2015. *Risicotaxatie Instrument Partnergeweld.* Geel: Campinia Media cvba-vso.

Messing, Jill T., Amanor-Boadu, Yvonne, Cavanaugh, Courtenay E., Glass, Nancy E., and Jacquelyn Campbell. 2013. "Culturally Competent Intimate Partner Violence Risk Assessment: Adapting the Danger Assessment for Immigrant Women." *Social Work Research* 37-3: 263-275.

Northcott, Melissa. n.g. "Outils d'évaluation du risque de violence envers le partenaire intime: un examen." Division de la recherche et de la statistique, Ministère de la justice du Canada.

Roehl, Jan, and Jan Roehl. 2000. "Intimate Partner Violence : The Current Use of Risk Assessments in Sentencing Offenders." *Justice System Journal* 21-2: 171-198.

Storey, Jennifer E., Kropp, Randall P., Hart Stephen D., Belfrage, Henrik, and Susanne Strand. 2014. "Assessment and Management of Risk for Intimate Partner Violence by Police Officers using the Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk." *Criminal Justice and Behavior* 41-2: 256-271.

Tremblay, Denise, Bouchard Manon, and Ayotte Robert. 2004. « L'évaluation de la sécurité des victimes de violence conjugale par le modèle du Processus de domination conjugale (PDC) ». *4e colloque de l'Association québécoise Plaidoyer-Victimes.*

Williams, Kirk. 2012. "Family violence risk assessment : a predictive cross-validation study of the Domestic Violence Screening Instrument-Revised (DVSI-R)." *Law and Human Behavior.* 36-2: 120-129.